

УДК [233-24:008:141.1:17] (477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.13>

ВПЛИВ ВЕДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І МЕТААНТРОПОЛОГІЇ НА ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ

Андрій Клименко

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики,
кафедра соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики
вул. Пирогова, 9, 01601, м. Київ, Україна*

Сьогодні в школах та в університетах не вивчають основи створення благополучної сім'ї, науку виховання добродійного потомства і взаємин в родині. Не розповідаються про обов'язки матері та батька, чоловіка та дружини. Не вивчається краса вчинків і краса відносин. Замість цього робиться акцент на фізико-технічних науках, нанотехнологіях та програмуванні технічного забезпечення, яке без належного виховання може призвести до знищення всього живого на планеті.

Інститут сім'ї в Україні майже в деактуалізованому стані. Сімейний кодекс не забезпечує конструктивного виховання дитини, тому що це виховання потребує традицій, завдяки яким виховується добродісна людина. Сьогодні ці традиції втрачені на фоні проблеми самоідентифікації, економічної кризи та війни.

Ведична філософія, яка корелює з сучасною метаантропологічною методологією, може зміцнити інститут сім'ї, тому що саме в ведичній філософії значно ширше описана наука виховання добродійних людей та обов'язки членів сім'ї. Про це нам розповідають чакра-від'я, аюрведа, ведична етика, філософська антропологія, психологія.

Веди є об'єктом пильного вивчення, і в науковій літературі їм приділяється значна увага. Проте ведична культура як феномен недостатньо вивчена, тому необхідна пильна увага не лише схождознавців, але і філософів. В тісній співпраці ведична філософія та метаантропологія здатні розширити знання про рівні людського буття та свідомість.

Ведична філософія та метаантропологія (вчення про буденний, граничний та метаграничний виміри буття людини) завжди викликали неабиякий інтерес та зацікавлення не лише з боку науковців, а й у пересічних людей. Адже це не просто міфи, легенди, перекази, а це, насамперед, живий життєвий досвід, практична філософія, яка є актуальною та корисною для кожного покоління.

Аналізуючи філософські засади ведичного світогляду, більшість вчених прийшли до такого висновку: між недотриманням ведичних принципів та сучасними кризовими явищами існує прямий зв'язок.

Ключові слова: веди, сім'я, метаантропологія, буденне буття, граничне буття, метаграничне буття, світогляд, виховання, етикет, етнос, самоідентифікація, буття, свідомість, культура.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що дослідження ведичної філософії та метаантропології, їх тісна взаємодія є надзвичайно актуальним та корисним. Практичне застосування їх основ, втілення та розвиток на теренах України зможе допомогти покращити стосунки, відкрити шляхи до самопізнання, допомогти кращій комунікації та взаєморозумінню. Ведична філософія та метаантропологія можуть актуалізувати розвиток інституту сім'ї, адже саме в сім'ї можливе добродійне потомство, розподіл обов'язків членів сім'ї, приклади гармонійних щасливих стосунків, краса вчинків.

Мета статті – аналіз можливостей подолання кризових явищ, які виникають в сім'ї, за допомогою ведичної філософії та метаантропології.

Перш, ніж ми проаналізуємо зв'язок ведичної філософії та метаантропології і їх вплив на сімейні стосунки, визначимо основні поняття дослідження.

Метаантропологія – це вчення про межі буття людини, його екзистенціальні виміри та умови комунікації в цих вимірах [13, с. 143–145].

Люди з буденним світоглядом [13, с. 30] не мають достатнього критичного мислення для того, щоб адекватно сприймати інформацію, що надходить до них, тому можуть приймати все, що вони почули, некритично. Люди з особистісним світоглядом [13, с. 166] належать до граничного виміру буття. Вони більш самостійні, але вони це роблять заради пізнання, влади, або творчості. Люди з філософським світоглядом [13, с. 197] метаграничного виміру буття обирають не ті цінності, що їм нав'язують, а ті цінності, які близькі їхньому духовно-душевному моральному стану [11, с. 121].

В буденному бутті панує воля до самозбереження та продовження роду. Саме в цьому вимірі буття людина має буденний світогляд. Цей світогляд не критичний, не самостійний, не творчий. В граничному бутті панує воля до пізнання, творчості та влади. Тут ми маємо особистісний світогляд. Він критичний, самостійний, здатний до саморозвитку та творчості [13, с. 196].

Третій рівень – метаграничне буття з філософським світоглядом [13, с. 33]. Тут панує воля до свободи, любові, до прийняття Іншого і розвивається філософський світогляд – самостійний, творчий, критичний, системний. Таким чином, ми маємо три типи світогляду людини, які корелюють з трьома рівнями буття: буденним, граничним, метаграничним.

Люди граничного і метаграничного буття прагнуть розвиватися. Але, якщо люди граничного буття це роблять для влади, пізнання чи творчості, то люди метаграничного буття розвиваються для душі і відштовхуються від своїх ціннісних переконань. Саме життя їх змушує розвиватися, але не для себе, – для інших, для того, щоб бути корисними для цього світу, щоб брати відповідальність за інших.

В буденному бутті людина толерантна через страх [13, с. 30]. В граничному бутті [13, с. 31] людина виявляє толерантність з мотиву поваги до себе та до Іншого. В метаграничному бутті людина розвинена духовно, вона виявляє толерантність до Іншого, але не через страх, а тому, що вона поважає Іншу людину глибинно, на рівні особистості і на рівні духу.

Людина метаграничного буття постійно розвивається і має інший характер, інші цінності. Вибір у людини завжди залишається, і вона може повернутися з метаграничного в граничне буття, а з граничного в буденне. В цьому полягає свобода вибору. Чим вищий рівень буття, тим стійкіші морально-етичні цінності людини.

Метаграничне буття [13, с. 33] – це не трансценденція, це антропотрансценденція, це рівень, якого досягає людина внаслідок свого розвитку. Людина може досягти метаграничного буття в будь-якому віці, а може зовсім не досягти його. В метаграничному бутті людина має цінності кохання та дружби. Вона ніколи не зрадить свого друга, свою любов, тому що вона до цього йшла свідомо, вона це вибудовувала. В цьому полягає краса відносин [5, с. 169].

Але якщо людина метаграничного буття вважатиме, що вона вже всього досягла, то швидше за все, вона опуститься в граничне буття. Людина метаграничного буття стоїть на шляху постійного становлення та розвитку, але вже з певними цінностями, такими як: цінність кохання та дружби, цінність краси вчинків, гуманізму, краси стосунків, добра, але аж ніяк не цінності людиноненависництва тощо.

В людини буденного буття може бути певна гармонія і цілісність, і в своєму примітивному розвитку ця людина по-своєму щаслива. Це її вибір, вона має на це право. Людина

граничного буття в своєму прагненні до влади, пізнання чи творчості часто може бути самотньою. Близькі люди можуть назвати її егоїстичною, і найчастіше це справді так, тому що на відміну від людини метаграничного буття, людина граничного буття розвивається не заради себе та Іншого, а лише заради себе [13, с. 31].

Тому світогляд людини граничного буття називають особистісним, сфокусованим на свою особистість. Коли людина граничного буття йде шляхом прагнення влади, досягнувши метаграничного буття, вона може стати загальноновизнаним героєм. Коли людина граничного буття йде шляхом прагнення до пізнання, досягнувши метаграничного буття, вона може стати загальноновизнаним святим. Коли людина граничного буття йде шляхом творчості, досягнувши метаграничного буття, вона може стати загальноновизнаним генієм [13, с. 49].

Але лише одиниці досягають гармонії в розвитку, будучи одночасно і генієм, і героєм, і святим. Такі особистості навчилися гармонійно розвивати в собі і критичне, і творче, і моральне мислення, чому і повинна вчити філософія.

Методологія метаантропології дає розуміння того, яким чином можна безболісно для себе та для інших відкривати шляхи переходу в граничне та метаграничне буття, а також показує, як ті чи інші феномени людського буття виявляють себе на різних рівнях – в буденному, граничному та в метаграничному бутті.

Звернемося до ведичної культури і її цінностей. Ведична культура серед вчених сходознавців зарекомендувала себе переважно позитивно. Але що таке в розумінні сходознавства ведична культура? Переважно, це індійська ведична філософія, яка складається з шести філософських систем: ньяяї, вайшешика, гаутама, патанджалі, веданта, чарвака локаята [9, с. 25].

Всі ці шість систем мають свою специфіку та різняться кінцевими цілями. Але всі ці шість систем, так чи інакше, пов'язані з Ведами та з ведичною літературою. Проте, сходознавцям також відомі слов'янські веди або слов'янські ведичні філософські системи. Сьогодні ми маємо три основні гілки ведичних філософських систем: Покон Рода Всевишнього; Книга Словена; Книга Велеса [1, 14].

Початок метафізичної філософії чотирьох Вед отримало своє продовження та розвиток в подальшій ведичній літературі. Ведичні філософські системи дбають про такі якості характеру, як цнотливість, вірність чоловіка та дружини один одному, тримання в вузді своїх пристрастей, почуттів та емоцій, шанування батьків, старших; піклування про молодших в цьому дусі. Ведична філософія вчить ставитися до батьків як до богів, а до дітей – як до втілення та продовження роду богів [6, с. 259].

Ведична філософія визнає теорію і практику реінкарнації. Вона зберегла свою основу, на яку накладаються ведичні традиції, що дійшли до нашого часу і придбали нові відтінки, що підтверджують високу мораль Сходу, визначають її життєстійкість і одночасне поєднання своєрідності та універсалізму, традиціоналізму та новаторства.

Веди, або як їх зараз прийнято називати, «Індійські Веди» – найдавніші писання, що несуть мудрість. Вони містять інформацію про всі сфери людського життя, починаючи з правил харчування, сімейного кодексу, закінчуючи будівництвом космічних літаків. Відомо, що структуру побудови сучасних літаків вчені взяли з віманіка-шаштри [2], що збереглась в Індії.

Початок метафізичної філософії чотирьох Вед отримало своє продовження та розвиток в подальшій ведичній літературі. Сьогодні сенсаційним є шокуюче відкриття дивним чином забутих слов'янських Вед. Всі разом – індійські і слов'янські Веди відкривають нам цікавий, повчальний, дивовижний, фантастичний світ ведичної цивілізації, яка охоплювала земні континенти за часів античності.

Сучасна освітня філософська система, нажаль, працює на користь технічних наук, але не на користь гуманітарних. Це можна виправити за допомогою наукового експерименту, запровадивши ідеї про ведичні філософські системи в освітню програму. Цей експеримент може підтвердити той факт, що сучасній освітній системі необхідне не дистанційне навчання, а привнесення давно забутих істинних предметів у живій зустрічі.

В навчальний процес варто ввести разом з фізикою та хімією етику відносин чоловіка та жінки, обов'язки майбутніх чоловіка та дружини, матері та батька. Тих, кого зацікавлять технічні науки, підуть навчатись в технічні ВНЗ, гуманітарії – в гуманітарні.

Ведичні філософські системи є гуманітарними науками, хоча деколи в них зустрічаються основи хімії, фізики, математика, наприклад, у випадку з астрологією. Ведичні філософські системи, не дивлячись на те, що вони змагаються одна з одною за авторитет, в будь-якому варіанті, – чи то слов'янські Веди, чи Індійські, значно покращають морально-етичні засади учнів, їх здоров'я та дух. Інтелект та сучасні технології без етико-моральних засад призводять до пагубних соціально-політичних наслідків, таких як війни, епідемії, катаклізми, дефіцити і т. д.

Ведична астрологія відрізняється від сучасної раціональної астрономії тим, що не просто рахує зірки та їх відстань одна від одної, а допомагає людині в виборі сприятливого часу для тієї чи іншої справи, допомагає в виборі партнера, попереджає негативні події, орієнтує в визначенні професійної орієнтації.

Всім відома теорія арійського вторгнення в Індію приблизно сім тисяч років тому має як багато прихильників, так і супротивників. Але сама теорія має право на існування. Порівняння слов'яно-арійських та індійських Вед схиляє до висновку про те, що теорія арійського вторгнення в Індію дуже схожа на правду. Філософи Кант та Гегель, автор філософії ненасилля Ганді, визнавали Веди джерелом широкого кола знань.

Ведична філософія та культура – це не якість абстрактне поклоніння атману або духу, не сліпе поклоніння богам, не гончарство зі слонами та списами, хоча і ці явища описані в ведичній філософії. В ведичній філософії можна знайти описи зоряних війн, описи міжгалактичних кораблів та надсучасні технології. Про це свідчать Віманіка-шастра, Пурани, Махабхарата [8], Слов'янські Веди.

Дослідники ведичної культури схиляються до думки про те, що ведична культура в Київській Русі до християнізації існувала не просто в книгах, а була віросповіданням всіх і кожного, адже недарма так схожі загальні культура та мова країн, де була поширена ведична культура [3, с. 43]. Багато стародавніх книг та манускриптів говорять про те, що ведична філософія та культура були поширені по всій земній кулі.

На превеликий жаль багато представників сучасної офіційної науки досі схиляються до загальноприйнятої історії, де йдеться про те, що наші предки були варварами і т.п. Багато вчених досі притримується теорії Чарльза Дарвіна.

Сьогодні ми маємо багато очевидних артефактів, які показують наявність надзвичайних технологій будівництва, приклад тому – ті ж самі піраміди в Єгипті та в інших частинах світу. Ведична філософія визнає ідею реінкарнації. Порівнюючи ведичне знання про чакрову систему людини із метаантропологією, можна провести наступну паралель.

Людина буденного буття з буденним світоглядом в ведичній системі координат – це людина, розвиток якої зупинився на кореневій муладхарі-чакрі, яка відповідає за інстинкти, страх, виживання, самозбереження та продовження роду.

Людину з таким світоглядом називають інстинктивною. Людина граничного буття з особистісним світоглядом в ведичній культурі відповідатиме людині, свідомість якої сфокусована на свадхістхана, маніпура чакрах. Якщо людина прагне творчості – вона йде шляхом свадхістхана-чакри; якщо влади – маніпура-чакри; пізнання – маніпура та вішудха чакр.

Людина метаграницного буття з філософським світоглядом в ведичній культурі відповідатиме такій, свідомість якої перебуває на рівні анахати, вішудхи, аджна, свадхістхана чакр. Кожній чакрі відведено свої вікові рамки, в яких та чи інша чакра входить в роботу відповідно до регламенту, що записаний в генетичний код людини. Знання чекраведи може бути використане при вихованні дітей, тому що згідно з Ведами, кожні 7 років людина проходить уроки кожної з семи чакр, помножених на підчакрові семиступеневі рівні свідомості.

Порівнюючи ведичну культуру та метаантропологію, можна провести паралель між вченням про буденне, границне та метаграницне буття в метаантропології, та вченням про три гуни матеріальної природи в ведичній культурі, де гуні благості буде відповідати метаграницне буття; гуні страсті – границне буття, гуні невігластва – буденне буття.

Сьогодні ми маємо на конвеєрі трансгуманізму дітей, що народилися з пробірки, свідомість яких з малих років можуть під'єднати до віртуального світу. Але завдяки тісній співпраці ведичної філософії та метаантропології, ми маємо альтернативу «світлому майбутньому».

Незабаром ми можемо вийти на вулицю, і нам складно буде розрізнити, хто перед нами – біомашина-кіборг, чи справжня людина. Якщо дослідникам в індустрії нанобіотехнологій вдасться транслювати людську свідомість на електронний носій, то фільми «Матриця» та «Термінатор» незабаром можуть стати нашою реальністю.

Якщо людина з буденним світоглядом сьогодні не замислюється про сенс свого існування, не звертається до питань про свої духовні витоки, то, коли вона прокинеться в комп'ютерній реальності, в фізичному світі їй на голову одягнуть електронний шолом, а тіло під'єднають до автономного забезпечення фізичного існування, то в штучній реальності буденна свідомість навряд чи буде рефлексувати про питання свого духовного коріння.

Висновки. Ведична культура і метаантропологія корелюють в описі рівнів свідомості та світогляду людини, вимірів буття. Не лише чакровіда, а й інші санскритські тексти можуть доповнити уявлення про такі поняття, як культура стосунків та краса вчинків. Стародавнє вчення Вед, що зберіглося в древніх ведичних текстах, в древніх рунічних германо-скандинавських і слов'янських сагах не втратило актуальності сьогодні, і може бути використане, доповнене та розвинене в сучасній філософії, зокрема в філософській антропології.

Прийняття законопроектів на рівні держави, котрі так чи інакше формують в молоді ініціативи щодо впровадження нових власних правил життя, котрі руйнують гендер та традиційні споконвічні сімейні культурні цінності, – псує особисте, і зрештою суспільне життя країни. Ведична культура та метаантропологія в тісній співпраці можуть використовуватися для розвитку особистості, для допомоги в самореалізації особистості, для розвитку загальнолюдських цінностей.

Список використаної літератури

1. Веда Прави. Покон Рода Всеvyšнього. Суть 1-2. Ведические сказания славян : 3-е изд., доп. и уточн. : ООО ИД «Роса», 2013. 320 с.
2. Віманіка-шастра. Електронний ресурс. URL: <https://coolib.com/b/161661/read>
3. Губерначук С. УКРАЇНСЬКА МОВА І САНСКРИТ. Київ. Видавництво «Фенікс» 2018. 352 с.
4. Довгич В. Космос древньої України. Трипфілля – Троянь: Мітологія. Філол. Етногенез VI тис. до н.е. – I тис. н.е. Київ : Книга, 1992. 303 с.
5. Крилова С. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу. Видання 2-е, перероблене і доповнене. Київ, КНТ 2019. 563 с.
6. Ману-самхита. Електронний ресурс. URL: Zakony_Manu.pdf (chtyvo.org.ua).

7. Матвеев В. О. Кришнаїти в Україні. Проблеми і тенденції культурно-релігійного діалогу. Київ : Міленіум, 2005. 230 с.
8. Махабхарата. Електронний ресурс. URL: Mahabharata_Knyha_persha_Adiparva.doc (live.com).
9. Мюллер Ф.М. Шість філософських систем. Електронний ресурс. URL: «Філософські школи Давньої Індії» (studfile.net).
10. Наливайко С. І. Кришна й Україна. Український світ. 1994. № 1–2. С. 34–37.
11. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 4-е видання, виправлене і доповнене. Київ, КНТ 2022 405 с.
12. Хамітов Н. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. Стаття. ISSN 1027-3239. Вісн. НАН України, 2021, № 5.
13. Хамітов Н.В. , Крилова С. А. Людина і культура. словник. Київ, КНТ. 2022. 295 с.
14. Bostrom N. How Long Before Superintelligence? International Journal of Futures Studies. Vol. 2. 1998. P. 12–15.
15. Kurzweil R. The age of spiritual machines. New York : Viking, 1999. 400 p.
16. Hindus Solve South America's Greatest Mystery-2 (Post No. 8850). Tamil and Vedas : A blog exploring themes in Tamil and vedic literature. URL: <https://tamilandvedas.com/tag/peru/>
17. The Vedas. World History Encyclopedia URL: https://www.ancient.eu/The_Vedas
18. Read online Vedas Slavs. What is the Slavic-Aryan Vedas. Onemagic URL: <https://onemagic.ru/en/charms/read-the-online-vedas-of-the-slavs-what-is-the-slavonicaryan-vedas.html>

INFLUENCE OF VEDIC CULTURE AND META-ANTHROPOLOGY ON THE FORMATION OF FAMILY VALUES

Andriy Klymenko

*State University named after Mykhailo Drahomanov,
Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy,
Department of Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy
Pirogov str., 9, 01601, Kyiv, Ukraine*

Today, schools and institutes do not study the science of creating a prosperous family, the science of raising virtuous offspring, the science of relationships. The duties of mother and father, husband and wife are not studied. The beauty of actions and the beauty of relationships are not studied. Instead, emphasis is placed on physical and technical sciences, on nanotechnology, and on the programming of technical equipment, which without proper education can ensure the destruction of all living things on the planet.

The institution of the family in Ukraine is almost outdated. The family code does not provide a constructive upbringing of the child, because this upbringing requires a tradition in which a virtuous person is brought up. Today, this tradition is lost against the background of the problem of self-identification, against the background of the economic crisis, against the background of the war.

Vedic philosophy, which correlates with the modern methodology of meta-anthropology, can strengthen the institution of the family, because it is in Vedic philosophy that the science of raising virtuous people and the duties of family members is described much more broadly. Chakra-vidya, Ayurveda, commandments of the gods, Vedic ethics, responsibilities of varnas and castes, philosophical anthropology, psychology tell us about this.

The Vedas are the object of close study, and considerable attention is paid to them in the scientific literature, but the Vedic culture as a phenomenon is not sufficiently studied, and close attention is needed not only by orientalists, but also by philosophers in general. In close cooperation, metaanthropology and Vedic philosophy are able to expand knowledge about the levels of human existence and consciousness.

Key words: vedas, meta-anthropology, existence, existence, worldview, education, etiquette, ethnos, self-identification, existence, consciousness, culture.